

A NŐK JOGÁÉRT.

KÉT BESZÉD.

ÍRTA ÉS ELMONDTA:

HAYPÁL BENŐ

BUDAI REF. LELKÉSZ.

Megrendelhető:

A SZERZŐNÉL BUDAPEST, IIⁿ SZILÁGYI DEZSÓ-TÉR 3.

1913. 7.

BAGÓ MÁRTON ÉS FIA, BUDAPEST
II., Szilágyi Dezső-tér 2, Székely-utca 2.

EGYHÁZI BESZÉD

**A NŐK BUDAPESTEN TARTOTT
VILÁGKONGRESSZUSÁNAK
MEGNYITÁSA NAPJÁN, 1913 JÚNIUS HÓ 15-ÉN
ELMONDTA A SZERZŐ
A BUDAI REFORMÁTUS TEMPLOMBAN**

AZ ISTEN GYERMEKEINEK MÉLTÓSÁGA, ÉRTÉKE ÉS EREJE.

Alapige: „Nincs zsidó, sem görög,
nincs szolga, sem szabad,
nincs férfi, sem nő, mert ti
mindnyájan egyek vagytok
a Krisztus Jézusban.”

Gal. III. 28.

Testvéri szívvel köszöntlek benneteket, akik a földnek különböző tájairól, az életnek különböző vándorútjárói sereglettek össze ebbe az atyai házba. Az együvé tartozás érzésének erőt fakasztó tudata töltse be lelketeket, az istenháza után való vágyódás melegítse szíveteket, reménységteket az igazság táplálja, buzgóságotokat az élő hit tegye szárnyalóvá.

Jöjjetek testvéreim, fogjuk meg a bölcs testvérenek, Pál apostolnak kezét, hogy vezessen el bennünket a legbölcsebbhez, Ahhoz, aki a szeretet kötelékét fűzi a szívek között, irányítja nemes vágyainkat, áldóvá teszi hitünket, megigazítja életünk útját, megszenteli életünket: — a Jézus Krisztushoz. Fogjuk meg Pál apostol kezét, aki a felolvasott igékben megnyugtató választ ad a lelkünkben nyugtalankodó kérdésekre.

Aki meg tudja mérni azoknak az ellentéteknek szédítő mélységeit, amelyek az apostol korában a pogány és zsidó, a szolga és szabados, a nő és a férfi között voltak, az érti meg igazán az apostol szavainak csodálatos jelentőségét. Ezek a szavak egy új világ kapuját nyitják meg az emberek előtt.

A kiválasztottság tudatában tetszelgő zsidó nép a lelki gőg hideg magasságából szánakozást nem ismerve, mereven nézett le minden más népet. A világ teremtőjének és gondviselőjének munkáját a maga történetébe szőtte bele. A világosságot, amely neki adatott, véka alá rejtette, fukar kézzel őrizte, hogy ennek egy sugara se essék idegen nép fiára. Az osztályokba sorozott emberek közül aki szolgának született, szolga is maradt. S ha lelkében világ boldogításra hivatott erőt hordozott is, elfogyatkozott ez az erő a néma szenvedés, a tehetetlen fájdalom sóhajtásában. A nő álmába sem szóhette azt a gondolatot, hogy szűkre szabott munkamezejéről kilépve érvényesítse tehetségét, amelyet az Isten atyai keze, ez a személyválogatást nem ismerő kéz plántált a lelkébe. Úgy tudta, mert arra tanították, hogy legfőbb értéke nem a romolhatatlan lélek, hanem ennek romlandó sátora, a hervadó külső szépség. Játékká vagy árúcikké lett az abszolút érték, a nő élete.

Pál apostol, aki benső, lelki tusa viharain keresztül jutott az emberszerető igazságnak és az igazságosztó szeretetnek derűs, napfényes vilá-

gába s akit kemény ellenállás után fegyverzett le a békés Jézusnak mindenekre kiterjedő áldozatos szeretete — az apostol bölcs tanítvány, megértette a Mestert. Azt a Mestert, aki nem tétlen jószándékkal követte az emberiség haladásának útját, hanem az élő szeretetnek virágával hintette be. Nem a megalkuvás sóhajos hídját verte az ellentétek szakadékai felett, hanem ledöntötte az ellentéteket.

A Mester a lelki életet vizsgálta és csak embert látott. Nem pogányt vagy zsidót, nem szolgát vagy szabadost, nem férfit vagy nőt, hanem embert, a teremtőnek képét, az Atyának hasonlóságát. Egyik felséges, a lelkek életének irányítására elhatározó nyilatkozatát egy nőnek tette. A Jákob kútjánál. Két kiváltságos templomnak, két büszke hitnek vitáját igazította el a samáriai nő kérdésére s a világot a legragyogóbb igazsággal ajándékozta meg: „az Isten lélek és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják”. Emlékeztek, hogy amikor ment az úton és betért Bethaniába a Mester, Máriáról, aki az ő lábaihoz ülve hallgatta vala a tanításait, az egy szükséges dolog iránt érdeklődő Máriáról azt mondta, hogy a jobb részt választotta. Nem felejtették el, amikor a kéterkölcösű farizeusok jól elrejtettnek vélt rossz szándékkal egy nőt vonszoltak elébe, akinek bűnére a törvény a megköveztetést szabta büntetésül; emlékeztek, hogy a Mester

fel se tekintett azokra, akik tele szájjal zúgták a vádat, csak csöndesen írt a homokba és ítéletet mondott: „aki közületek bűn nélkül való, az vesse reá az első követ”. És látjátok, hogy miképpen ejtették ki kezükből a vádolok az ítékezés követ és elsompolyogtak, mivelhogy a bíró félrevonta egy pillanatra a vádolok lelkéről a látszat függönyét és megmutatta nekik a kéterkölcű lelkek tisztátalanságát. A vádat a vádolok ellen fordította s a bűn mélységében élő nőnek megmutatta a szabaddulás útját.

Jézus az Isten fia, az Isten gyermekévé tette s e tudat méltóságának magasságára emelte fel az embert. S Jézusnak hű tanítványa, az apostol, e napfényes magasságban, e tiszta, derűs világban ledőlve látta a válaszfalakat. Azt érezzük, hogy az apostol szavával a Krisztus lelke szól: *„nincs férfi, sem nő, mert mindnyájan egyek vagytok a Jézus Krisztusban”*. Az Isten gyermekei vagyunk! Ez a méltóság mindnyájunknak **ékessége**, ez az érték mindnyájunknak **kincse**, s ez az erő mindnyájunknak **erőssége**.

Istengyermekei voltunk öntudatából fakad igaz emberi méltóságunk. Ennek a méltóságnak fénye a férfiak és a nők lelkét egyaránt beragyogja. „Nincs férfi, sem nő, mert mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban”. Az életnek legfőbb javai, a természetnek legdrágább ajándékai,

a levegő és napfény mindenkinek közös kincse. Némelyek tudatosan élvezik ezeket, sokan tudattalanul. A keresztyén kultúrának szent értékei, az égi kegyelemnek napja és az isteni szeretetnek tiszta levegője az emberi lelkek virágzásának, gyümölcsözésének és életének feltételei. Némelyek tudatosan, sokan tudattalanul élvezik ezeket az áldásokat. Olyanok is akadnak, akik ezeknek az áldásoknak valóságát tagadják; de még a kételkedőkre, a tagadókra nézve is életfeltételek ezek. Ahova napfény nem hatol, ott penész virágzik, ahol megromlott a levegő, ott nyavalyák teremnek.

Milyen volt a keresztyén kultúra hatásain kívül élő nőnek a helyzete? Napfény és levegő nélkül való. Megbecsülték-e lelki ékességét, volt-e gond lelki világának kiépítésére? Megörökítette az emlékezet egyik nőnek a szépségét, a másiknak a fényűzését, volt olyan, akit bűnei tettek híressé. Mint az őserdők rengetegébe tévedő napsugár, olyan ritka volt az asszonyok között a Gracchusok anyja, vagy a hűség példája, Ruth asszony. Kalitkában élő rabmadár volt a nő; egyiknek-másiknak fényes a kalitkája, de a fényes kalitka is korlátja a repülésnek. Az úgynevezett műveltség ragyogó korszakában, a római császárság fénykorában is csak kedvenc a nő és nem egyenlőjogú segítőtárs, nem értékes osztályos. Kedvenc volt, aki ezt a méltóságot lelke sátorának cicomázásával igyekezett megőrizni. Ifjúságának tenyérnyi korszakára zsugo-

rodott össze életének minden öröme. Remegés volt minden napja, mert értéktelen méltóságát a szeszély adta s bármely pillanatban el is vehette. Új korszakot jelent a női nem életében az az angyali üdvözet, amellyel Máriát a kegyelemnek választott edényévé avatta az Úr. Visszhangra kel a nők lelkében is az igazság: „valakik ötet belevék, ada azoknak oly méltóságot, hogy Isten gyermekeivé lennének”. Mint a virrasztó szeretetnek szelíd költögető beszéde, úgy ébreszti fel a mély álm alvóit az apostol szava: nincsen férfi, sem nő, mert mindnyájan egyek vagytok a Jézus Krisztus által. Ébred a nők lelke, ébred ezeknek a lelkeknek öntudata. Csudás módon fényesedik e lelkeken az isteni származás méltóságának érzése és egyszerre bontja ki vonzó szépségét a női lélek, amint megéri a szabadságra és munkára, a jogra és kötelességre hívó szeretet. A kalitkába zárt rab kiszabadul s a napfényes tiszta levegőn szabadon szárnyal. Megéri a szeretet szavát és követi az égi szeretetnek földi hírnökét, a Jézust. Az egyik odaül a Mester lábaihoz s hallgatja az ő tanítását, kívánja, keresi az egy szükségeset; a másik sokra igyekvő szorgalmatossággal forgolódik az Úr körül és szolgál neki; van olyan, aki a bűnbánat könyjeivel öntözi a szabadítónak lábát, a másik csak érinteni kívánja a Mester ruhájának szegélyét, hogy gyógyulást találjon. S ahol a büszke férfiak nagysága eltörpült, az erőszavúaknak bátorsága össze-

zsugorodott, ott, a keresztt alatt sem hagyta el a szenvedések fejedelmét az alázatos, erős asszonyoknak kicsiny serege. Nagy veszteségnek, nehéz fájdalomnak ütésétől leroskadva, a férfiak keseregnek, a fájószívű nők még a Mester halála után is szolgálni akarnak a parancsnak, amit szívük szeretete diktál. — Mennek, hogy a sírban fekvő Mesternek holttestét bebalzsamozzák — s a halál völgyének árnyékos helyén az Isten kiengesztelésének, az Atya kegyelmének fénye fogadja őket. A feltámadás hitének, a húsvéti angyal szavának első híradói az asszonyok lettek!

A Krisztus szeretetének érintésére kibontja addig elrejtett ékességét az asszonyember lelke, mint ahogy a nap csókjára kibontja pompáját a virág. A szolgaság helyzetének mélységéből föl-emelkedik a szabadság magasságára a nő és a Krisztus beszédjétől bölcsé lett nő lelkében tiszta szépségével jelentkezik az isteni kép és hasonlatosság. — *Nincsen férfi, sem nő.* Mindnyájan egyek vagyunk a Krisztus Jézusban! Az Isten gyermekei vagyunk. Ez a méltóság mindenkinek közös ékessége. Lelki valósággá lett a nő, a megváltó isteni kegyelem gondozásának tárgya, az áldó Isten bölcsességének eszköze, az Atya akaratának munkása, akinek a lelki szépség az ékessége, romolhatatlan ékessége, amelyet el nem hervaszt az idő, prédává nem tesz a változás.

Új értékekkel gazdagodott a világ. Van-e értékesebb a nőnél, aki az Isten országában az alázatosságot plántálja és a szeretetet hinti széjjel? Van-e többetérő a nőnél, aki akaratát küzdéssel és lemondással edzi naponként? Van-e vonzóbb a nőnél, aki a kultúra és humanizmus szent oltára körül önzetlenül forgolódik s tudásának és szeretetének javait osztja szét? Az édes anyánál, aki a felelősségnek édes terhét hordozva irányítja a gondjaira bízottaknak, gyermekeinek lelkét a szép, a jó, az igaz felé, az Isten felé? aki kézen fogva vezeti övéit, hogy az Istent és embereket keresve, az Atyát és a testvéreket találják meg? Nem ér-e minden kincsnél többet a hitves, aki élete osztályosában nem a kenyérkeresőt látja csupán, akít a kenyérnek mértéke szerint több-kevesebb tisztességgel becsül meg? van-e tisztább érték a nőnél, aki együtt küzd a férfival és megértve a küzdségekben elfáradó férfit, szíve szeretetével övezi körül, hogy megszentelődjék a küzdés, megszentelődjék az élet? lehet-e a földnek drágább kincse, mint a megértésben és szeretetben egybeforr két lélek, a férfi és a nő, akik eggyévált lélekkel együtt szállnak fel az eszményi világ magasságába, hogy onnan a szépségnek színét, az igazságnak erejét és a tisztaságnak áldását hozzák alá e szintelen, erőtelen, áldatlan földre? van-e tiszteletreméltóbb érték az egyedül álló nőnél, aki nem öntözi a kegyelemadta kenyerét a nyöszörgő tétlenség s a

tétlen bánat könnyével, hanem kezébe ragadja az életfentartás eszközét és küzdésével ad ízt és tápláló erőt minden falatjának. Levett kalappal álljunk meg és tisztelettel hódoljunk a hivatását betöltő nő előtt, aki lelki értékének öntudatára ébredve, ezt az értéket ott gyümölcsözteti, ahová hivatása vezérli. Nem eszi a restségnek étkét és nem nézi ölbetett kezekkel a világ forgását, hanem tényezője akar lenni az életnek, munkása a társadalomnak és ha nagyobb energiával áldatott meg, nagyobb cél megvalósításáért küzd, vagy a kicsinek látszó munkakört munkakedvének egész odaadásával tölti be. Becsüljük meg az Is ten keze által plántált értéket; ez az érték mindenkinek közös kincse. Nincs se férfi, se asszony; mind a kettő az Isten gyermeke!

A lelki érték mértéke a hatás, amelyet gyakorol s az erő, amelyet kifejt. Nem a pillanatnyi és pillanatonként változó siker, hanem az erőnek állandó hatása. Mint háborgó tengeren a csendesítő olaj, a súlyos próbák napján a szeretet vigasztalása, kínos gyötrelemben a biztató remény, nehéz munkában a diadalmas akarat, sötét éjszakában a ragyogó csillag, olyan a háborgó, a tétovázó, a szenvedő, a küzdő és sötétségben botorkáló világban a nő hite, tűrése. Építő erő, amely a tétlenséget munkára lendíti, a romboló erőket béklyóba veri. Minél több árad ebből az erőből az élet

mezejére, annál több áldás terjed el a világ felett. S a mi nyugtalan, kereső korunk epedve áhítja az áldást. S ha epedve áhítja, boldog örömmel kell köszöntenie új erők ébredését, az égi eredet és égi rendeltetés tudatára ébredt női lelkeknek áldásígéretét. A számító önzés a maga célját nézi meredt szemekkel, a hideg közöny ölbetett kezekkel áll a haladásnak kátyúba jutó szekere mellett; a hazugfényű jelszavak megtévesztik az erőtelen lelkeket és hínárba vezetik; a népek harca embervérrel itatja az embervértől részeg földet; a pártok tusája egy nemzet tagjai között is könnyelmű kézzel szaggatja meg az együvé tartozás érzését; a gazdasági romlás az erkölcsi tőkét is apasztja, a hitetlenség romlottá teszi a gazdasági életet is; a lelki zűrzavar egyenességnek tartja a nyers durvaságot és őszinteségnek a kíméletlenséget; a politikai közéletben botrányok keltik fel az érdeklődést. Ezer átoktól vérzik a közélet. Mint a vihar a tenger felett, úgy száguld végig a lelkek felett a szenvedély, az indulat, s a fájdalomnak, a hántásoknak mély völgyeit szántja és hegyekké korbácsolja a gyűlölséget. Hadd zúgjon át a vihar felett, hadd üzze sötét odújába a szenvedélyt, hadd fogja meg az indulat romboló kezét a szeretet igazságának szava: Emberek, ti teremő Istennek képe, akiknek az a hivatástok, hogy az Isten országának békességében haladjatok, mindnyájan egyek vagytok a Jézus Krisztusban! A szeretet által vagytok egyek! És ha látjátok új

energiáknak ébredését, ha látjátok, hogy a gazdasági, társadalmi és politikai kérdések megoldására új út nyílik, a szeretet bölcsességének ösvénye, — örüljétek s fokozott mértékben és megnövekedett táborral vezessétek az élet küzdésének csatamezejére a szeretet energiáját. Arra a csatamezőre, amelyen könyet törölnek és nem könyet fakasztanak, sebeket gyógyítanak és nem sebeket ütnek. Lássátok meg, hogy a mások gondját hordozó nő kezében, a szegény didergők felruházásában fáradó nő kezében egy értéktelen varrótű a kultúra és a közélet számára nagyobb ragyogás, mint haragos táborba szálló férfiak kezében az élesre fent és fényesre csiszolt öldöklő fegyverek félelmetes csillogása.

*

Vigyázzatok keresztyén nők! Az istengyermeki öntudat méltóságának ékességét úgy őrizzétek, mint szívetek ártatlanságát, hogy szeplőssé ne tegye a vigyázatlanság. Ez öntudat értékét, a nyert talentumokat gyümölcsötzessétek, hogy hűtelen szolgálóknak ne találtassatok. És ennek az öntudatnak erejét áldozó munkára fordítsátok, hogy a restség rozsdája meg ne eméssze ezt az erőt. Ünnepekre van szüksége a világnak, amelyek a békés boldog örömmel szelídséget varázsolják az arcokra, A családi tűzhely szent fényét és áldó melegét vigyétek a közéletbe s a szeretet tüzet élesszétek a nemzet családok oltárain, hogy legyenek ünnepei a föld népeinek.

„Nincsen férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Jézus Krisztus által”. Ti egymásra utalt ketten, férfiak és nők közös célért, közös munkában élve együtt haladjatok a béke lobogója alatt, a béke evangéliumának sarujában a küzdelemnek arra a harcterére, amelyen a sötét tudatlanság révedező tekintettel keresi az árnyak ellenségét, a világosságot, a panasz várja az enyhülést, a nyomor a segedelmet, a szenvedés a vigasztalást és azt fogjátok tapasztalni, hogy ezen a mezőn fáradva, a nő szíve bölcsébbé válhatik, mint amilyen bölcsességet az évezredek kisajátítás a férfi értelmének tulajdonít és a férfi lelke mélyebbé lehet, mint amilyenek a közfelfogás a nő szívének tartja.

Mindnyájan egyek vagyunk a Krisztus Jézusban!

A Mesternek legbölcsebb tanítványa mondja ezt. A Mester lelke szól a tanítvány szavában. Értsük meg a Mester és a tanítvány szavát. Ha az ébredő energiákat megsebzí a *gúny*, a kicsinylés, vagy ha önmaga üt magán sebet, ne menjünk el a pap és levita közönyös szívével és szívtelen közönyével mellette, hanem öleljük magunkhoz, vegyük gondjainkba s vigyük a gyógyulás urához, ami hitünk fejedelméhez. Minden kérdést a Mester bölcsességének fényénél vizsgáljunk meg.

A nők méltóságának, kincsének és erejének szépségét, drágaságát és áldását is annál a fénynél

vizsgálom, amely megvilágosít, a kegyelem bölcsességének fényénél, amely égi köszöntéssel övezi körül Máriának alakját. Nem csak Máriát övezi körül, mert az Úr angyalának köszöntése a női nemet emeli fel. Mi leszállítjuk Máriát a vallásos költészet bárányfelhőre épített trónusáról és a való élet szilárd talajára állítjuk. Abból a fénysugárból, amely az ő homlokát ékesíti minden anyának, minden nőnek juttatunk, aki lelke javait e világ boldogságára gyümölcsözteti. És a dicsőség nem fogyatkozik meg, ha szétszórjuk a sugarait, mint ahogy a nap sem fogyatkozik meg, ha fényével, melegével elárasztja a hegyeket, a völgyeket, a földet s annak lakóit. Női lelkeknek ékessége, kincse és ereje, titeket becsülve magunkat becsüljük meg s az előtt az atyai kéz előtt hódolunk, amely a maga képére és hasonlatosságára formálta a férfit és a nőt.

Aki nem becsüli meg az ő atyjafiát s nem tiszteli rajta az isteni hasonlóság ékességét, értékét és erejét, az hiába beszél isten iránt való szeretetéről. Aki elnyomja az égi eredetű és égi rendeltetésű lelkek jogát és megnyirbálja szabadságát, az a szeretet parancsát tiporja meg és az igazság törvényét csúfolja meg! Aki szereti az Istent, az becsüli az embert s boldogan segíti az emberi lelkek öntudatra ébredését.

Atyámfiai! szeressétek az Istent! Amen.

II.

ÜNNEPI BESZÉD

**A NŐK BUDAPESTEN TARTOTT
VILÁGKONGRESSZUSA ALKALMÁVAL
A NŐK VÁLASZTÓJOGÁÉRT KÜZDŐ
FÉRFILIGA GYŰLÉSÉN,
1913 JÚNIUS 19-ÉN
ELMONDTA A SZERZŐ**

A természet törvényének örök rendje szerint a megtermékenyített magban rejlő élet keresi a napot, áttöri a föld kérgének börtönfalát s kibontja rejtett szépségeit, felszínre hozza áldásait. Évezredek óta tartó tél után tavaszi szellő suhan át a lelkek felett s alvó energiák ébredését hirdeti. Az ébredő energiák megolvasztják a közöny jégkérget, új szépségeket fakasztanak, új áldásokat hintenek széjjel. Tavaszi virágzás, nyári reménység, energiák ébredése ez a kongresszus. Tavaszi virágzásnak idején felállítja közöttünk világalító trónusát az erkölcsi igazság s egyszerre sújtó és felemelő ítélete végig viharzik a lelkek felett: „a kötelességek követelése jognak és szabadságnak birtoka nélkül üres frázis!” Az ítélőszékben trónoló erkölcsi igazság azok felé fordítja érdeklődésünket,

akik az élet folytonosságának törvényéből a szenvedést nyerték köteles részül s az ősatoknak szenvedését a szeretet áldásává tették.

A nők jogáért megindult mozgalomnak hullámzása mind szélesebbé váló gyűrűkben érinti a lelkeket. Különös, szinte érthetetlen, hogy akiknek érdekében megindult, azoknál is, az asszonyoknál is ellenállásra talál. Az elégedett emberek sohasem vitték előbbre a világot; a haladásnak az elégedetlenség az ösztökéje. A tormába esett féreg a tormát tartja a legédesebbnek, mert sejtelve sincs a császárkörte ízéről. A „választott nép” beletörődött az egyiptomi szolgaságba s mikor szabadságkereső útján akadályokra talált, a hosszú rabságban elpuhult akarata nem érzett erőt a küzdésre. Felázadt Mózes ellen, aki őt égi jeleknek, nappal felhőnek, éjjel tűzoszlopnak nyomán vezette. A szolgaságban elernyedő nép az igazság mannájának illatánál kívánatosabbnak tartotta az egyiptomi húsos fazekak szagát. A szabadság útja göröngyös, a jogokért való viaskodásnak ösvénye nehéz és fárasztó.

A kényelem párnáján elpuhult asszonyok és az önző férfiak, a tudatlanság és a számítás egy táborba verődve őrzik a régi mesgyét s a modern fegyverekkel szemben a gúny nyilait és az előítélet rozsdás fringiáit forgatják kezükben. Megállapíthatjuk, hogy többségben vannak. De megállapíthatjuk azt is, hogy mikor apostolok, próféták

születtek és világboldogító gondolatok támadtak, nem a többség sorakozott a világboldogító gondolatok köré s a próféták és apostolok kevesedmagukkal, néha egyedül maradtak. Az életet követelő kérdések megítélésénél a bölcs nem a pillanatnyi sikernek csillogása, hanem a kérdésben rejlő erkölcsi igazságnak változatlan fénye szerint mérlegel. A kicsiny fűmag is áttöri a föld kérgét, mennyivel inkább az erkölcsi tartalmú törekvés az önző, vagy a közönyös lelkek páncélját.

A többségnek csak egy ellenvetésével kívánok foglalkozni. A jóhiszeműség ünnepi köntösében jelenik meg ez az ellenvetés, a nagyképű aggodalmaskodás és könyeket hullatva kesergi, hogy elvész a nőiesség zománca s elhalványul az életnek legszébb poézise. Mert mi lesz, ha a nők olyanokká válnak, amilyenek a férfiak? Maradjon a nő csak olyan, amilyen volt eddig; legyen olyan, mint a kert furcsasága, a törpe fa, amely egy szál virággal, egy szem gyümölcscsel sem lépheti át a kertész által megszabott határt. Maradjon olyan, amilyen volt, bálvány, akit szüntelen megaláz s hazudozásra tanít az élet, lelki kincseit kirabolja s kicsavarja kezéből azt az erőt, amely a világ haladásának, tökéletesedésének szolgálatára van rendelve s amely semmivel sem értéktelenebb, mint a büszke férfi hivalkodó lelkének ereje. Maradjon az élet poézise — mondják a jóhiszemű aggódók! Maradjon olyan, amilyen eddig volt! De az élet poézise az élet

szépsége. S a szépség nem lehet hazugság: a hazugság nem poézis.

Megnyugtathatjuk a jóhiszemű aggódókat, hogy akárhogyan alakuljon is a világ képe, akárhogyan fejlődjék is az élet, a két nemnek egymásra való kölcsönös hatása soha meg nem szűnik. A férfi marad a nő lelki világának a színe s a nő lesz mindig a férfi lelkének szárnya, emelkedésének az ereje. Ez a mozgalom, amelynek szolgálatába álltunk, nem a poezist halványítja el, hanem a hazugságot detronizálja, nem a zománcot törli le, hanem a kendőzésnek mérges anyagát söpri el a lelkekről. S ebből a mozgalomból a férfinek és a nőnek egyaránt csak nyeresége származhatik. Értékes új női típust teremt és értékes új férfi típust nevel s a két nemnek egymásra való hatásába lelki tartalmat, erkölcsi erőt visz be. Ne aggódjanak a jóhiszeműek és aggódásukkal ne álljanak a kaszinói morál védelmezői közé, amely morál a dicsőség koszorúját fonja a férfi homloka köré azért, amiért a nőre a gyalázat és szegény bélyegét süti. Nem arról van szó, hogy a nő süljedjen, hanem hogy a férfi emelkedjék a tisztaságnak abba a magasságába, amelyben a hozzá közel álló nőt, az édesanyját, nővérét vagy feleségét szereti és kívánja látni.

Az öntudat világossága nélkül nincsen tiszta erkölcsi felfogás. Ennek a világosságnak fényénél választja meg az ember a jót a rosztól. Az öntudat

ébredése, mint a kelő nap fényessége elúzi a sötétséget s felszínre hozza, nyilván láthatóvá teszi s határozott éles körvonalakban rajzolja le azokat a kérdéseket, amelyeknek körvonalai a sötétségben elmosódtak. Örülünk-e annak, hogy az utolsó évtizedeknek zajtalan fejlődése egész táborra növelte azoknak a nőknek számát, akik a kultúra mezején szerzett értékeket a családi nevelés, a gazdasági élet, a humanizmus terén dúsán gyümölcsöztetik? Örülünk-e annak, hogy ami régen néhány szerencsés burokbán született nőnek volt a kiváltsága, az most már egyetemes, annak, hogy a kultúra erőforrásai a nők számára is hozzáférhetők? Örülünk-e annak, hogy ma már egész küzdő serege van azoknak a nőknek, akiknek lelki élete a szilárd tudás fundamentumán épült fel? Vagy búsuljunk azon, ha az ártatlanság nem a lesütött szemű naivságban jelentkezik s a tisztaság képe nem a hervadó liliom, hanem az egyenes tekintetű önértet, az öntudat által érzékennyé nevelt lelkiismeretnek védőpajzsát tartja oltalmul a kezében? Ne féljünk attól, ha az öntudatra ébredt nő nemcsak megérti, hanem hangoztatja is, hogy a kötelesség elve elhalványul a jog birtoka nélkül. Értsük meg az igazságot és legyünk segítségére azoknak, kiknek minél világosabb az öntudatuk, annál fájdalmasabb a jogtalanságuk érzése.

Mi hiányzik a nőnél? Mi az, ami őt méltatlanná tegye arra, hogy szava legyen ott, ahol róla is szó esik

és őt is érdeklő törvényt alkotnak? Talán a hazaszeretete vagy belátása hiányzik? Hiszen az állami élet fundamentumát, a családi élet szentségét reá bízják. S a közfelfogás azt vallja, hogy a gyermekek álmát, az ifjak ábrándját, a férfiak nyugalmát a nő kezének gondjára bízni nyereség. Újra előáll a fáradhatatlan jóhiszemű aggodás és félve int: a közélet levegője tele van porral, a közélet porondja sáros, a közélet küzdésének fegyvere a szenvedély, a közéletnek ünnepei a skandalumok. Gondoljunk csak egy választási harcra, a ravasz és durva korteskedésekre, a hazugságok tengerére. Borban az igazság! zúg végig a politikai siker kellékeképpen egyetemesen elfogadott példaszó s az alkohol áradata eláztatja a közéleti erkölcsöt, ledönti a többségi elvnek egyébként köteles tiszteletét s az úgynevezett igazságnak ebből a kútfejéből gyűlölség, szenvedély, éhes önzés, harag, ártalom fakadnak. A féltett jogoknak birtokosait öntözik alkohollal és a parlamentarizmus ingadozik tőle. Ne vigyük e gyászos küzdelmek mezejére a nőt, ne tegyük olyaná, amilyenek a férfiak, így szól a jóhiszemű aggodás. Kétségtelen, hogy a politikai közélet sivár és ijesztő. De vigyük bele a közéletbe a nőt, hogy tartalmassá és vonzóvá legyen. Ha reábizzuk a nő kezére a gyermek álmát s az ifjak ábrándját, ha reábizzuk a férfi sorsát, hogy megszentelődjék általa, elég erős ez a kéz arra is, hogy megigazítsa és megnemesítse a közéleti küzdelmeket s a béke

áldását hintse a szenvedélyektől feltúrt földre. Az állami élet alapját alkotó erkölcsi értéket, az áldozó szeretetet és az erőnél többet erő tűrést áraszák el a nők a közélet mezejére s az ő életükben, közéleti szereplésükben bizonyítjuk annak bizonyítékát, hogy a legnagyobb és a legkisebb közéleti kérdések megoldására a ragyogó bölcsesség a meleg szíveken keresztül találja meg az igaz, utat. Megszilárdul általuk a nemzeti és egyetemes emberi fejlődés feltétele a békeség és megtisztul az élet feltétele a küzdés.

Ne legyenek a nők olyanok, mint a férfiak, durvák a harcban és kíméletlenek a küzdelemben! Akárhogy fejlődjék a világ, a két nemnek egymásra való kölcsönös hatása soha meg nem szűnik: a nő keze plántálja a nemességnek és gyöngédségnek erejét az élet küzdelmében nem ritkán eldurvuló férfi lelkébe.

Könnyelmű tékozlás lenne nagyrahitott energiát olyan tennivalónak végzésére korlátozni, amelyet kisebb értékű energia is jól végezhet el; bűn lenne megállítani a hivatott nőt, hogy ne találjon fórumot, amely előtt elmondhassa panaszát vagy kívánságát, holott az életet épp oly jól ismeri mint a férfi. Hadd menjen együtt az egymásra utalt kettő, a férfi és a nő és gyógyítsa az élet nyavalyáit, könnyítse az élet terheit, enyhítse az élet szenvedéseit, űzze el a révedező tekintetű sötétséget s vigye bele az üres, színtelen közéletbe az áldozó

szeretet gazdagságát és az erőnél hatalmasabb tőrésnek pompáját.

Alvó energiák ébredése, mint a kelő nap fénye elúzi a sötétséget.

Tömérdeken rejtőznek, még el az ébredő világnak az elől a kérdése elől, amely bennünket foglalkoztat, tudomást sem vesznek róla, mint ahogy nem vesz tudomást a napsugár áldásáról a nyirkos levegőjű barlang; sokan a kíváncsiság kis nyílásán engedik lelkükhöz férközni e kérdést s a kíváncsi lelkekbe fősvényen szűrődik bele a kérdés igazsága, mint sötét szoba ablakának hasadékán a sugárkéve.

Nem kürttel, dobbal jő ez a kérdés, hanem zajtalanul, méltósággal, mint az igazság. A napkeltét nem szokták üdvivalgással köszönteni az emberek, mint a tűzijáték sziporkázó látványosságát. De egyetlen virág, egyetlen gyümölcs sem köszönheti színét, illatát, ízét a tűzijátéknak. A szín, az illat, az íz, az élet feltétele a nap, a fénynek és melegnek állandó forrása.

Tavaszi virágzásnak, nyári reménységnek idején köszöntöm a női lelkek ébredő energiáját, a napot, az igazságnak és szeretetnek, a fénynek és melegségnek kútfejét.